7/4338 -3-

357

T.C.
ÇALIŞMA VE SOSYAL GÜVENLİK BAKANLIĞI
Araştırma, Planlama ve Koordinasyon Kurulu Başkanlığı

SAYI : B.13.APK.0.11.00.00/320-1576
KONU : Yazılı Soru Önergesi

18 HAZİRAN 2001

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

İLGİ : 30 Mayıs 2001 tarih ve 10704 sayılı yazınız.

İlgi yazınızda yer alan, Ankara Milletvekili Mehmet Zeki ÇELİK'e ait 7/4338-10559 Esas No'lu yazılı soru önergesi Dış İlişkiler ve Yurtdışı İşçi Hizmetleri Genel Müdürlüğünce incelenmiştir.

Bakanlığımızın yurtdışı birimlerinde 8 Müşavir, 21 Ataşe, 12 Ataşe Yardımcısı olmak üzere 41 meslek memuru ayrıca, 21 Sözleşmeli Personel (11 Sosyal Hizmet Uzmanı, 10 mahalli Katip) olmak üzere toplam 62 personel görev yapmaktadır.

Yurtdışı birimlerimizde görev yapan personelimiz de, Bakanlığımızca çıkarılan yönetmelikler çerçevesinde, üniversitelerin en az 4 yıllık lisans eğitimi veren fakülte ve yüksek okulları ile bunlara denkliği yetkili makamlarca kabul edilen yurtiçi ve yurtdışındaki 4 yıl süreli fakülte ve yüksek okullardan birini bitirmiş olmak ve KPDS'den en az (c) düzeyinde puan almış olmak şartı aranmakta olup, halen yurtdışında görev yapan personelimiz bu şartları taşımaktadır.

Genel Müdürlüğümüz bünyesinde 58 personel çalışmakta olup, bunlardan 24'ü yurtdışı formasyonuna haiz olup kalan 34'ü ise merkez personelidir. 24 meslek memuru ile 34 merkez personelinin diploma düzeyi şöyledir;

		24 meslek memurunun Diploma düzeyi	34 merkez personelinin Diploma düzeyi
Fakülte mezunu	=	21	12
Yüksekokul mezunu	=	-	8
Enstitü mezunu	=	3	-
Lise Mezunu	=	-	14
	+		+
Toplam		24	34

Yurtdışı personelimizin özlük hakları ve cari giderler dahil yurtdışı teşkilatının 2000 yılı;

- Hazineye toplam maliyeti 1.931.938.770.000.- TL'dir.

- Yurtdışı personeline (sözleşmeli personel dahil) 1.716.416.570.000.- TL maaş ödenmiştir,

- Yurtdışı personeline (sözleşmeli personel dahil) 92.783.550.000.- TL yolluk ödenmiştir.

- Yurtdışı personeline 45.160.690.000.- TL tedavi gideri ödenmiştir.

- Yurtdışı teşkilatımıza cari giderler olarak;

300 no'lu hizmet alımları harcama kaleminden	65.029.960.000.- TL
400 no'lu Tük.mal.ve malz.alımları harcama kaleminden	10.598.000.000.- TL
500 no'lu Demirbaş alımları harcama kaleminden	1.950.000.000.- TL

olmak üzere toplam 1.931.938.770.000.- TL yıllık harcama yapılmıştır.

Anayasamızın "Yabancı Ülkelerde Çalışan Türk Vatandaşları" başlıklı 62 nci maddesi "Devlet, yabancı ülkelerde çalışan vatandaşlarının aile birliğinin, çocuklarının eğitiminin, kültürel ihtiyaçlarının ve sosyal güvenliklerinin sağlanması, Anavatanla bağlarının korunması ve yurda dönüşlerinde yardımcı olunması için gereken tedbirleri alır" hükmünü amirdir.

Bakanlığımız teşkilat ve görevleri hakkındaki 09.01.1985 tarih ve 3146 sayılı Kanun ve Kamu Kurum ve Kuruluşlarının Yurtdışı teşkilatının Kurulması, Bunların niteliği, Görevleri ve Görev Alanları İle Bağlı Bulundukları Misyonlar Hakkındaki 22.08.1991 tarih ve 91/2219 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı, "yabancı ülkelerde çalışan vatandaşlarımızın ve aile fertlerinin bulundukları ülkelerdeki hak ve çıkarlarının korunması ve geliştirilmesi, onların çalışma hayatından doğan ve sosyal güvenlikleri ile ilgili sorunlarının tespiti ve çözüme kavuşturulması, yabancı ülkelerdeki iş piyasalarının ve konjonktürel gelişmelerin izlenerek güncel ve sağlıklı bilgi derlenmesi" görevlerini Bakanlığımıza vermiştir.

Bakanlığımız, Anayasa ve yasalarla verilen görevlerini yurtdışı teşkilatı aracılığı ile yerine getirmektedir. Yabancı ülkelerde çalışan vatandaşlarımızın, 40 yıllık göç ve yabancı ülkeye uyum sürecinde, gelir düzeyleri, sosyal statüleri, değer yargıları değişirken yabancı bir ülkede yaşamak ve çalışmaktan kaynaklanan sorunları da nitelik değiştirmiş; örneğin ilk neslin işverenlerle iş ilişkisinden kaynaklanan sorunları, zamanla giderek yerini bu neslin sosyal güvenlik kuruluşlarıyla olan sigortalılık ilişkilerine, bunlardan doğan sorunlarına bırakmış, birinci neslin göç ettikleri yabancı ülkelere uyum sorunlarının yerini bu ve ikinci neslin tabiiyet değiştirme veya ülkemize yeniden uyum sağlama ile ilgili sorunları almış; "işçi" statüsünde çalışan vatandaşlarımızın ve aile fertlerinin zaman içinde nitelik değişikliğine uğrayan sorunlarına kendi nam ve hesabına çalışan vatandaşlarımızın, ikinci ve sonraki nesil gençlerimizin ve nihayet geçimlerini bulundukları ülkenin sigorta kurumlarından tahsis edilen yaşlılık veya maluliyet aylıkları ya da işsizlik sigorta ödenekleri ile sağlayan vatandaşlarımızın yeni sorunları eklenmiştir.

Yabancı ülkelerde yaşayan vatandaşlarımızın sayıları sürekli ve düzenli olarak artmaktadır. Ancak, yurtdışı teşkilatımız yalnızca onlara değil, bulundukları ülke vatandaşlığına geçmiş eski vatandaşlarımız yanında Balkan ülkelerinden Batı Avrupa ülkelerine gelmiş (Bulgar ve Yunan tabiiyetli) soydaşlarımıza dahi danışmanlık hizmeti götürmektedir.

Yurtdışı Teşkilatımıza 1990 yılından bu yana yapılan başvurulara ait sayısal bilgiler aşağıda kaydedilmiştir:

Yıl	Toplam Başvuru	Bunlardan yalnızca F. Almanya'daki başvuru sayıları
1990	164.480	100.970
1991	182.386	104.320
1992	172.880	107.689
1993	167.401	103.335
1994	167.216	100.879
1995	170.698	99.668
1996	154.141	88.910
1997	181.650	110.900
1998	194.065	113.606
1999	174.516	106.850

Bakanlığımız, yalnızca yurtdışında değil, geçici olarak Türkiye'de bulunan vatandaşlarımız yanında, evvelce Türkiye'ye daimi olarak dönmüş vatandaşlarımız için Bakanlığımızda bir "Yurt Danış" servisi kurmuştur ve vatandaşları yönlendirmekte, Bakanlığımız görev alanına giren konularda kendilerine yardımcı olmaktadır.

Vatandaşımıza götürülen hizmette, danışmanlık hizmetinden başlayarak, o ülkenin kurum ve kuruluşları nezdinde hak aramak, idari yollardan alınamayan hakları mahkemelere götürmek, burada da gerçekleşmeyen talepleri Avrupa Birliğine üye ülkelerde Birliğin Adalet Divanına kadar götürmek yer almaktadır.

Vatandaşlarımızın hak kaybına uğramaması yanında, gereksiz yere masrafa girmesi, zaman kaybetmesi ve ruhen sorunlar yaşamaması için, o ülkenin mevzuatının tam olarak bilinmesi, hak arama yollarının doğru seçilmesi uzmanlık gerektiren konulardır. Bu nedenle Bakanlığımız personel atamasında atanan ülkenin dilini bilmek esasından hareket edilmekte, hem dili hem de mevzuatı bilen yetişmiş personeli vatandaşımızın hizmetinde görevlendirmektedir.

Verilen hizmet sayesinde vatandaşlarımıza bir yandan maddi menfaat sağlanırken, diğer taraftan "devletin vatandaşlarının yanında ve sorunlarının çözümünde güçlü ve kararlı olduğu" kanaatine varması sağlanmaktadır. Bu şekilde vatandaşlarımızın ülkesine ve devletine bağlılığına çok ciddi katkılar sağlanmaktadır. Bu tür hizmet verilmediği takdirde vatandaşlarımız ortaya çıkacak boşluktan istifade edecek olan her türlü aşırı ve bölücü dernek veya örgütün eline düşecek ve onların kötü emellerine alet olma durumunda kalacaktır.

Diğer taraftan, vatandaşlarımızın sorunlarının çözümü yanında, onların devletine ve milletine bağlılığını artıran faaliyet sayesinde, milli menfaatlerimizin savunulmasında, PKK terörü, sözde Ermeni iddiaları, Kıbrıs, Ege sorunları ve benzeri konularda ülkesinden ve devletinden yana tavır koyduklarını, okuyucu mektuplarının yazılmasından protesto yürüyüşlerine kadar her türlü faaliyete katıldıkları gözlenmektedir.

Yurtdışı teşkilatımızda 114 yurtdışı kadro sayısı 13.4.1999 tarih ve 12770 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile kadro tenkisatı yapılarak 43'e düşürülmüş olup, şu anda asgari personelle görev yapılmakta ve yurtdışı teşkilatımızda her birimde sadece bir meslek memuru çalıştırılarak azami kadro tasarrufu sağlanmaktadır. Boşalan birimlerimizin olduğu bölgedeki götürülen hizmetin aksaması nedeniyle bu birimlerimizin biran önce doldurulması yönünde Dışişleri bakanlığından sürekli ikaz alınmaktadır.

Her yıl yapılan Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) konferanslarına katılan ülkemiz heyeti, ILO Anayasası ve Tüzüğü'ne göre hükümet, işçi ve işveren kesimlerini temsil eden üçlü yapıda oluşturulmaktadır. Yine ILO'nun yukarıda belirtilen yazılı kurallarına ve uygulamalarına göre; işçi ve işveren temsilcileri de içinde olmak üzere; ILO heyetinin bütün yol ve konaklama giderlerinin devletçe karşılanması gerekmektedir. Ancak devletimizin kısıtlı olan parasal imkanları nedeniyle işçi ve işveren kesiminden birer delege ve birer danışman dışında kalan heyet üyelerinin giderleri ilgili işçi ve işveren kuruluşlarınca karşılanmaktadır.

Hükümetimizce uygulanan tasarruf tedbirleri, ILO heyetinin belirlenmesinde de dikkate alınmaktadır. Özellikle yaşadığımız ekonomik kriz nedeniyle daha da önem kazanan sözkonusu tedbirler doğrultusunda, bu yıl masrafları Bakanlığımızca karşılanarak ILO heyetine katılan kişi sayısı önceki yıllara göre kısıtlı tutulmuştur. Türk heyetindeki delege, teknik danışman ve gözlemci sayısı bu yıl 21 olup bu sayının 4'ü çeşitli üniversitelerden profesörler, 4'ü işçi ve işveren kuruluşlarından 3'ü milletvekillerinden oluşmakta olup delege, teknik danışman ve gözlemcilerin Cenevre'de bulunma tarih ve süreleri görevin ifasına göre, 3, 5 ve 23 gün arasında değişmektedir. Hükümet kesimini temsil eden heyette, konferansı sürekli izleyecek olan, yurtdışı kadrolarında da görev yapan değişik düzeylerdeki Bakanlığımız teknik ekibi yanında, "Profesör" unvanlı dört akademisyen bulunmaktadır.

Bilindiği üzere Avrupa Birliği Adalet Divanı (ABAD), Avrupa Birliğine üye ülkelerin en yüksek yargı organıdır. ABAD, ya üye ülkenin başvurusu veya üye ülkelerden birinin mahkemesinin başvurusu üzerine davaları kabul etmekte ve şeklen uygun olanları esastan görüşmektedir. Ülkemiz henüz Avrupa Birliğine Ortak üye olmadığından Devletimizin ve dolayısıyla Bakanlığımızın ABAD'nda doğrudan dava açma imkanı bulunmamaktadır. Ancak, Bakanlığımız yurtdışı teşkilatı aracılığı ile dava açacak vatandaş bulmakta, üye ülkede açılan bu davanın ABAD'na götürülmesine çalışmaktadır. Diğer taraftan, vatandaşlarımızın uzman avukatları tarafından ABAD'na yansıtılmış davalara ise, hem maddi destek sağlamakta hem de Üniversite Profesörleri veya Avrupa Birliği mevzuatında uzman avukatları devreye sokarak hukuki danışmanlık hizmet imkanı yaratmaktadır. Sözkonusu uzmanların ücretleri yine Bakanlığımız bütçesinden karşılanmaktadır.

Bakanlığımız, bugüne kadar çeşitli davalarda vatandaşlarımıza destek sağlamıştır. Son olarak F. Almanya'da ABAD'na yansıtılması talebiyle iki konuda daha davalar açılmıştır. İlk kez Karlsruhe Çalışma ve Sosyal Güvenlik Ataşeliğimiz tarafından "Eyalet Çocuk Parasının Türk Vatandaşlarına Ödenmemesi" nedeniyle açılan davaya ek olarak Münih, Stuttgart, Karlsruhe ve Nürnberg Çalışma ve Sosyal Güvenlik Ataşeliklerimiz yüzlerce talep ve bunlara bağlı olarak dava dilekçesi yazmışlardır. Yalnızca bu davanın kazanılması halinde F. Almanya'da iki Eyalette (Bavyera ve Baden-Württemberg) yaşayan ve küçük çocuğu olan vatandaşlarımız yılda toplam 40 Milyon Mark tutarında "Eyalet Çocuk Yetiştirme Parası" almaya hak kazanacaklardır. İkinci dava konusu "Eğitim Kredisi" konusunda açılan davadır. Belirtilen davalar sürmektedir. Ayrıca, Türkiye'de yaşayan çocuklara düşük düzeyde ödenen çocuk parası

yanında, eş ve çocukları Türkiye'de yaşadığı için vergi grubu değiştirilen vatandaşlarımız için dava açılması çalışmaları sürdürülmektedir. (Dava açma arzusunda olan vatandaş temininde zorluklarla karşılaşılmıştır.)

Yönetmeliklerin sık sık değiştirilmesi görev yapacak personelde aranılan niteliklerin seviyesinin artırılması ve dolayısıyla götürülecek hizmetin kalitesinin yükseltilmesine yöneliktir. Nitekim 30 Ekim 2000 tarih ve 24216 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren ve bir önceki yönetmeliği değiştiren yönetmelikle uzman yardımcılığı statüsü ihdas edilmiş ve üç yıllık merkez görevinden sonra yurtdışına atanabilmesi için uzmanlığa atanmaları ve KPDS sınavından en az (B) düzeyinde yabancı dil puanı şartı aranmakta, ayrıca Genel Müdür ve daha üst düzeydeki Bakanlık mensuplarının atanacakları tarihte en az iki yıldan beri bu görevi yapmış olmaları ve KPDS dil sınavından en az (B) alma şartı getirilmiştir. Görüldüğü üzere; yurtdışında görev yapmak için zaten var olan uzmanlık ve görev yapılacak ülkenin dilini çok iyi bilme şartları daha da seviyeli bir şekle sokularak bu görevin kaliteli bir meslek memurluğu olması sağlanmıştır.

Kamu Kurum ve Kuruluşlarının Yurtdışı Teşkilatında Sürekli Görevlere Atanacak Memurların ve Diğer Personelin Seçimi ile ilgili esaslar, 14.12.1983 tarih ve 189 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin değişik 11'nci maddesi uyarınca, Başbakanlıkça, 07.04.1988 tarih ve 19778 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürle konulan Çerçeve Yönetmelikle düzenlenmiştir.

Sözkonusu Yönetmelik, kamu kurum ve kuruluşların yurtdışı teşkilatında görevlendirecekleri mensuplarında kural olarak aranacak asgari genel koşulları belirlemekte, genel koşullar yanında hizmetin gerekli kıldığı özel şartların ise kendi çıkaracakları yönetmeliklerde aranacağı belirtilmektedir.

Bakanlığımızca devlet Personel Başkanlığının mütalaası ve Başbakanlık Çerçeve Yönetmeliği esas alınarak hazırlanmış ve 30 Ekim 2000 tarih ve 24215 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiş olan "Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Yurtdışı İşçi Hizmetleri Uzman Yardımcılığı ve uzmanlığı İle Yurtdışı Teşkilatı Kadrolarına Yapılacak Atamaların Esas ve Usullerine Dair Yönetmeliği", yurtdışı birimlerimizce verilen hizmetin özellikleri dikkate alınarak görevlendirilecek personelde ek koşullar aramaktadır. Bu ek koşullar içinde yabancı dil bilgisi ağırlıklı olarak yer almakta, buna ek olarak mevzuat açısından yeterliliğe büyük önem verilmektedir. Dolayısıyla Bakanlığımız yurtdışı birimlerine atanacak personel anılan Yönetmelik hükümlerine göre açılan yabancı dil ve mesleki ehliyet sınavlarıyla seçilmekte; bu sınavlarda başarılı olan personel, yurt dışı birimlerimizde "Ataşe Yardımcısı" unvanıyla görevlendirilmeden önce Bakanlığımızda 2 yıl süreyle meslek içi eğitime tabi tutulmakta, ayrıca, yine Yönetmeliğin 19. Maddesine göre özel bir eğitimden geçirildikten sonra göreve atanmaktadır. "Ataşe" unvanıyla atanabilmenin şartlarından biri de, olumlu sicil almak yanında, en az 3 yıl süreyle yurtdışında "Ataşe Yardımcısı" unvanıyla görev yapmış olmaktır.

Yukarıda belirtilen şekilde özel olarak eğitilmiş ve genelde gidilen ülkenin dilini bilen personelin yurtdışına atamasını yapan Bakanlığımız, vatandaşlarımızın haklarının korunması, onların mağduriyetlerine sebebiyet verilmemesi ve verilmeyen hakların alınması konusunda azami hassasiyet göstermektedir. Vatandaşlarımızı hakları konusunda bilgilendirmek, haklarını arama konusunda bilinçlendirmek, onları teşvik etmek, devletin desteğini yanlarında hissetmelerini sağlamak üzere çeşitli projeler

uygulamaya koymuştur. Sürekli yapılan bilgilendirme toplantıları, seminerler ve duyurular ile vatandaşlarımız aydınlatılmaktadır.

Bugüne kadar yapılan çalışmalarımızla, yurtdışında yaşayan ve çalışan vatandaşlarımızın hakları sürekli şekilde geliştirilmiş, onların bu haklarını kullanmaları için yoğun çalışmalar sürdürülmektedir.

Anayasa Mahkemesi 618 sayılı KHK'yi Anayasaya ve Yasaya aykırı maddeler bulunması nedeniyle değil, KHK'nın kanun haline getirilmesi için usulden bozmuştur.

Bilgilerinize arz ederim.

Yaşar OKUYAN
Bakan